

Dr. Szecskó Károly hetvenéves

1939. január 24-én született a Borsod megyei Mezőcsáton paraszti családban. Ősei Heves megyeiek voltak. Édesapja Szecskó József, édesanyja Török Mária. Hárman voltak fűtestvérek, de közülük ma már csak ő él.

Elemi iskolai tanulmányait szülőfalujában végezte. Utána a miskolci Földes Ferenc Gimnáziumban tanult 1953-tól 1957-ig. Középiszkolai évei alatt kedves tanára volt H. Kovács Mihály, József Attila egykori egyetemi társa. Ő tette lehetővé számára, hogy az ifjúsági könyvtár mellett a tanári könyvtárból is kölcsönözhetett. Jeles érettségi után az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának magyar-könyvtár szakára jelentkezett. Később tervét megváltoztatta, s hogy anyagilag ne terhelje szüleit, az egri Pedagógiai Főiskolán felvételizett a magyar-történelem szakra. Főiskolai évei alatt Hahn István okori, Szántó Imre középkori történész és Berzy András irodalomtörténész volt rá legnagyobb hatással. 1958-ban titkára lett a főiskolai tudományos diákkörnek. Mint diákköri tag, 1959-ben Budapesten, 1960-ban Szegeden tartott előadást az Országos Tudományos Diákköri Konferencián.

Jeles államvizsga után 1960 nyarán a verpeléti általános iskolához került. Munkája mellett 1960–1964 közötti években levelező tagozaton magyar-történelem szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, ahol 1975-ben doktorált.

1968. január 1-jétől a Heves Megyei Könyvtár dolgozója, 1969. szeptember 1-jétől az MSZMP Heves Megyei Bizottsága Oktatási Igazgatóságának munkatársa lett. Az 1973–1985 közötti években a Heves Megyei Lapkiadó Vállalatnál szerkesztő. 1981–1989-ig az MSZMP Heves Megyei Bizottsága Archivumát vezette. A rendszerváltás után 1990–1996-ig, nyugdíjba vonulásáig a Heves Megyei Levéltárban dolgozott. Az 1990–1996 közötti években speciálkollégiumot tartott az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán, és előadó volt az Egri Hittudományi Főiskolán.

1971-ben vette feleségül Bukolyi Emöke könyvtárost, akivel azóta is harmonikus kapcsolatban él. Munkássága eredményeiben nagy része volt a szeretetteljes családi légkörnek. Két gyermekük született. Gabriella (1975), közgazdász és Adrienn (1977), latin-francia szakos tanár. Sok örömet leli Máté nevű unokájában.

A történelem iránti érdeklődése már általános iskolás korában jelentkezett. Még negyedik elemi iskolás volt, amikor Buda váráról olvasott. Ez annyira megragadta képzeletét, hogy hatodik korában beiratkozott a helyi könyvtárba, ahonnan történelmi regényeket és történelmi munkákat kölcsönzött. Még középiszkolás volt, amikor 1957-ben két levelet írt Veres Péter íróhoz, akinek tanácsát kérte olvasmányaihoz. A válaszevelek hatására Veres Péter-rajongó lett. 1957 nyarán főiskolai felvételi dolgozatát is ő róla írta. Csáti temetői barangolásai során megtalálta Kovács Mihály orvosdoktornak, a Magyar Tudós Társaság tagjának sírját. Felfedezését tudatta Táboros Sándor tanárral, aki ezt megírta Szőkefalvy-Nagy Zoltánnak, az egri főiskola tanáranak, Kovács doktor első monográfiájának. 1958-ban levelezett Sötér István akadémikussal, akivel tudatta, hogy báró Eötvös József borsodi kapcsolatait nyomozza. Ő válaszában arra buzdította, hogy foglalkozzon a témával, különös tekintettel Eötvös A falu jegyzője című regénye hőséneke, Tengelyi Jónásnak alakjával. Életkörülményei miatt e témát nem tudta feldolgozni, s csak egy rövid cikket írt róla a Borsodi Szemlében.

Fő kutatási területe 1957 óta a helytörténet. Kezdetben a munkásmozgalom története, később a művelődéstörténet, a neveléstörténet, az egyháztörténet és orvostörténet lett kutatásainak tárgya. Heves és Borsod megyére vonatkozóan az elmúlt évtizedek során 35 önálló munkája jelent meg. Legfontosabbak: Verpelét és Vidéke Földműves Szövetkezet története (1945–1965). Verpelét 1966. – A nemzeti bizottságok kulturális tevékenysége Heves megyében. Eger 1970. – Heves megye új és legújabbkori történetének irodalma (1790–1970), Eger 1971. – Heves megye. Bp. 1984. – Az Egri Katolikus Legényegylet története. Eger 1992. – Dokumentumok a zsidóság üldöztetésének történetéhez. Iratok a Heves

Megyei Levéltárból. (Holocaust Magyarországon c. sorozatban). Bp. 1994. – Somos Lajos. Bp. 1994. (Magyar Pedagógusok sorozatban) – A Kisgazdapárt története Heves vármegyében. Bp. 1995. – Detk község története. Eger 1996. – Heves megye kézikönyve. Bp. 1997. (A kötetben 48 település története az ő munkája.) – Óriás Nándor élete és munkássága. Eger 1998. – Verpelét község története. Eger 1998. – Kovács Vendel. Bp. 1999. (Memoriam sorozat) – Kiss István teológiai tanár élete és munkássága. Eger 1999. – Kandra Kabos 1843–1905. Eger 2000. – Besenyőtelek története. 2000 – Kál története. 2000. – Tarnaméra története 1334–2000. Tarnaméra 2000. Országos és helyi folyóiratokban, időszaki kiadványokban 150 tanulmánya, közleménye látott napvilágot. Ezen kívül mintegy 300 cikke jelent meg a Heves megyei és a Borsod megyei újságokban.

Részt vett a tudományos közéletben is. Az 1969–1980 közötti években szerkesztőbizottsági tagja volt a Hevesi Művelődésnek, 1984–1990 között a Hevesi Szemle társszerkesztője. 1973–1990-ig szerkesztette a Heves Megyei Propagandistát. 1980-tól dolgozott a Miskolci Akadémiai Bizottság Történettudományi Szakbizottságában.

Élete jelentős részét levéltárakban és könyvtárakban töltötte. Kedves emlékei vannak Soós Imréről, a Heves Megyei Levéltár volt igazgatójáról, Iványi Sándor érseki főkönyvtárossal.

Felejthetetlen emlékeket őriz az évenként megrendezett Honismereti Akadémiákról, amelyeknek 1978-tól 1990-ig buzgó látogatója volt. Munkája elismeréseként kapta meg 1977-ben a Munka Érdemrend bronz fokozatát, 1995-ben a Pro Cultura Agria kitüntetést.

Sajnos az utóbbi években súlyos betegsége miatt nem dolgozhatott, de szerencsére ma már újból tevékeny. Tele tervekkel. Jelenleg a Heves megyei évfordulónaptáron dolgozik, valamint a befejezetlen munkáin. Reméljük, hogy hátralévő éveiben még sok-sok könyvet, tanulmányt, közleményt és cikket tud megírni. Tervei megvalósításához erőt, jó egészséget kíván ismerősei és barátai nevében is:

Dr. Misóczki Lajos

Rákóczi és a Nemes Ifjak Társasága

A legnagyobb harcok idején már, az 1705. esztendőben terveket készített a fejedelem egy igazi közösség megalapítására. Tagjai 10-14 éves gyermekek, ifjak voltak. Bercsényi László 13 évesen lépett a társaságba, 12 évesen indult követségbe Tóth András Rabutin osztrák generálishoz. Sok év múltán mindketten Franciaország marsalljai lettek.

A fejedelem a haza jövőjére tekintett, amikor közösségét maga mellett tartotta, nevelte, tanította őket. Vezénylő ezredesük volt, és szerető atyjuk. Becsületre, szilárd jellemük formálására, lovagiasságra nevelte fiait. Fegyverforgatásra tanította őket, történelmi játékokat, kirándulásokat szervezett az egyre összetartóbb, gyarapodó társaságnak.

A fejedelem célja volt, hogy a kegyetlen osztrák uralom idején letaposott magyar nemzet és sok mellőzött úri és nemesi család hajdani rangja helyre álljon. Rákóczi gondot fordított arra, hogy román és szlovák anyanyelvű ifjak is tagjai legyenek a közösségnek.

„Ezek az ifjak gyakorolják magukat a jóságos cselekedetekben, küldjenek száműzetésbe minden feslett erkölcsöt és szüntelenül a fejedelem szeme előtt forogjanak. A fejedelem őket mint valami fiatal fákat szeretné országunkba beültetni, hogy jó és tökéletes fejlődésük következtében édes hazájuk szolgálatára hasznos gyümölcsöket teremjenek.” (Márki Sándor)

A Nemes Ifjak Társasága hivatalosan 1707 húsvétján alakult meg Kolozsváron. A fejedelem a marosvásárhelyi országgyűlés után – ahol Erdély fejedelmévé választották – néhány napot a kincses városban töltött. Az emlékirataiban így idézi fel a jeles napot: „A fallal körülvett Kolozsvárra mentem, ahol száz nemesből álló századot avattam föl Nemesek Társasága néven, és én lettem az ezredesük... Karabéllyal és pisztollyal voltak fölfegyverezve, s ketten közülük mindig szobám ajtajánál álltak őrt. Gyalog és lovon gyakoroltattam őket. Az volt a tervem, hogy idővel katonai rendet alapítok Isteni Gondviselés elnevezéssel, és e századnak kellett volna a rend alapjául szolgálni. Kemény Simon, a hasonló nevű fejedelem unokája, e század élén lakásom elé lovagolt, és miután az egész század leszállt a lóról, a kihallgatási terembe vezette őket. Ott felolvasta alapszabályaikat, és megesküdtek, hogy a háborúban soha el

nem hagyják egymást, és nem követnek el nemességükhöz méltatlan cselekedetet. Ezek után a társulás jelül valamennyiüket megöleltem.”

Ekkor lett tagja a Társaságnak Mikes Kelemen, aki együtt indult Magyarországra a fejedelemmel, és urával együtt soha nem látta többé a meseszép Erdélyt.

A Nemes Ifjak legnagyobb ünnepe és eskütetele Sárospatakon volt 1709 április 26-án. Az ünnepi ceremónia a vár öregtemplomában történt. Ott volt Petes püspök, Ráday Pál kancellár és Vay Ádám a Társaság generálisa. Beniczky Gáspár a fejedelem titkára diáriumából: „Mindezen hosszabb ceremóniáknak utána a Nemes Compánia gazdagon arannyal varrott kék standárát, vagyis kornétáját, az kin háromszögletű varrás mind a két felől, közében Isten gondviselésének szeme ki volt varrva, cum inscriptione... öfelsége a maga kezében vevén, s az ég felé felemelvén, mindenektől megértő szóval maga csinálta imádságot elmondotta, és a seregek Isteninek szokogva (!) és sírással ajánlotta.” A zászló Petes püspök megszentelte, majd átadták Haller Gábor kornétásnak.

Az ifjak a zászlajukkal az élen a palotába vonultak, ahol Ráday Pál a Társaság auditora felolvasta az esküt, amelyre az egész gavalléria hitet tett. Az ünnepség, a fogadalomtétel felemelő ceremóniája mellett meghitten, az ifjú személyét kiemelve történt. A jelölt a fejedelem elé térdelt, aki felállt, lehajolt az ifjúért, s a társulás jegyül megölelte. Ez a felemelés, az ölelés Rákóczi végtelen szeretetét, nemzetének felemelésében vallott hitét jelentette, s az aranyos betűvel írt pedagógiát. Az ifjú pedig boldogan szárnyalhatott személyének felemelésében, megbecsülésében, nemzete szolgálatában.

Részletek az ifjak esküjéből: *Istenfélő életet választok, a zászlót el nem hagyom, őrzöm a nemzet becsületét. Kegyelmes urunkat soha el nem hagyom, barátimnak barátja, ellenségnek ellensége leszek. Ördögös társaságba nem járok, nem káromkodok. Jóságos cselekedetben mindig gyakorlom magamat. Egymást öcsémnek, bátyámnak, kegyelmednek szólítjuk, egymás ellen soha kardot nem rántunk.*

A Nemes Ifjak Társaságának megszületése üzenet a nemzet jelenének, jövőjének. Rákóczi örökségül hagyta ránk, hogy a felnövekvő nemzedékeket miként kell a haza boldogítására nevelni, miként kell erkölcsében, jellemében felemelni.

Záradék: A Magyarország Felfedezői Szövetség tagozataként tizenöt éve működik a Nemes Ifjak Társasága. Az egykori avatás 290. évfordulóján Sárospatak önkormányzata Rákóczi-zászlót adományozott a Társaságnak. A szövetség ebben az évben megünnepeli Sárospatakon a 300. évfordulót. A kolozsvári eskütételről a történelmi helyszínen a szövetség erdélyi, kibédi csapata emlékezett.

A 300. évforduló közelével Borsi-, Patak-, Rodostó-pályázatot hirdetett a Társaság. A pályázatra a rodostói diákok is jelentkeztek. Ők a fejedelem rodostói emlékeit kutatják fel.

Rakó József

A tápióbicskei csata emlékére

160 évvel ezelőtt, 1849 tavaszán a magyar honvédsereg hatalmas rugóként robbant ki a Tiszántúlról, hogy április folyamán szinte két-három naponként véres, győzelmes csaták árán végigsöpörjön a Tápió és a Rákos völgyében. Ennek kezdetét jelezte április 2-án a *hatvani csata*, ahol Schlick generális még úgy gondolta, hogy itt „csak egy kis nyúl vadászatra” kerül majd sor. Ehelyett a „nyulak” elől csúfos futásra kényszerült az elbizakodott osztrák vadász. Ezalatt a gödöllői kastélyban megszállt Windisch-Graetz herceg-főparancsnok nyugtalanul kerestette az ellenfél főerejét, amely Klapka haditervének megfelelően a jászági területen indult támadásra.

A magyar politikai és katonai vezetők Kossuth-tal az élen Gyöngyösről Jászberénybe követték a sereget, amely április 4-én reggel innen indult *Tápióbicske* irányába. A hiányos felderítés következtében gyanútlanul átmasíroztak a mocsaras vidék egyetlen, keskeny hidján, bevonultak a faluba, ahol a házak közül gyilkos puskatűz fogadta őket: Jellasic Pest felé vonuló hadseregének utóvédje ugyanis váratlanul ekkor ért a faluba. A helyi hagyomány szerint a bicskei harangozó a fiával együtt félre akarta verni a harangot, hogy figyelmeztesse a vészelőre a honvédeket, de őket Jellasic katonái agyonlőtték.

A meglepetésszerű támadás elől a honvédek meghátráltak, majd pánikszerűen próbáltak visszajutni a Tápió túlpartjára. Sokan közülük a mocsárba fulladtak, de komoly veszteséget okoztak soraikban a falu szélére felsorakozott ágyúk is. Az ágyúk védelmében került sor arra híres lovaspárbjára, amit Jókai:

A köszívü ember fia címmű regényében Baradlay–Pallwitz párviadalaként az isaszegi vízimalom mellé „helyezett át”. (Erről szól a helyszínen lévő emléktábla.) A valóságban a báni huszárok parancsnoka, Riedesel alezredes itt hívta ki párbajra Sebő Alajos huszárörnagyt, aki – visszaemlékezése szerint – bizony szorongva fogadta el a félelmetes párbajhős hírében álló főtiszt hencegő kihívását, de félelmet legyőzte, mert nem akart szégyenben maradni katonái előtt. A párbaj három menetből állt, amelyben Sebő magyar lova is „besegített”; beleharapott a hatalmas osztrák mén nyakába, amitől az félreugrott, megingatva a lovasát is. Ekkor harmadszor villantak össze a kardok: Sebő súlyos vállsebet kapott, Riedesel viszont átvágott fejfel zuhant le a bicskei homokba. A magyar parancsnok győzelme fellelkesítette a huszárokat, s elkergették a horvát lovasságot.

A csata a hid körül örvénylett, és Damjanich Nagykáta felől érkező hadteste változtatta győzelmé. A szűk hidhoz szinte egyszerre érkezett meg Földváry Károly őrnagy 3. kassai vörössipkás zászlóalja és Kiss Pál alezredes 9. szegedi fehér tollas zászlóalja, s egymással versenyezve „Egyesülten előre!” kiáltással zúdultak át a hídon, véres szuronyrohamban söpörve el az újukban álló ellenséget.

Ebben az ütközetben mindkét fél több száz halottat és sebesültet veszített, akiket a helyszínen tömegsírokba temettek, illetve a nagykáta Heglevich-kastélyban létrehozott hadikórházban ápoltak, ahol meglátogatta őket Kossuth és Görgei is. Másokat a környék településein gondoztak.

A falu szélén Bitskey Viktor földbirtokos állíttatott síremléket az osztrák és magyar halottak nyughelye fölé: ezt nevezik „Riedesel-kereszt-nek”, amit a falu lakói szintén felvirágoznak a csata napján.

A nagykáta út mentén Fejér István községi bíró és felesége Csikós Rozália 1882-ben közös sírba temették el a környéken elhalt katonákat és egy kökeresztet állíttattak föléje. Ez az ún. *Fejér-kereszt*. Ugyanebben az évben Fejér István úgy rendelkezett, hogy a csata napján minden bicskei gyerek kapjon egy zsemlet, amelyet a honvédek vére által öntözött csatamezőn termett búzából készítenek. Ez a hagyomány „bicskei bukta”-ként ma is él, de zsemle helyett ma többféle ízes sütemény formájában.

1912-ben – országos adakozásból is – a Tápió hídja mellett egy szoba nagyságú kriptát építettek, amelybe a közelben fellelhető mintegy hatszáz honvéd földi maradványait helyezték. E fölé emelték Horvay János művész *honvédszobrát*, amelynek talpazatába egy ágyúgolyó hüvelyébe a csatára vonatkozó hiteles feljegyzéseket tettek. Ennek közelében az utóbbi években felépítették a *régi fahíd* mását is. A mocsaras Tápiót az 1920-as években szabályozták és eközben is számtalan emberi maradvány és harci eszköz került elő.

Az 1980-as években a *Pro Patria Szövetséggel* és az érintett települések vezetőivel, pedagógusaival összefogva került sor a *vörössipkás kerékpáros expedíciók* megindítására a tavaszi szünetekben Tápióbicskétől Vácig. Ezekben a legkiválóbb hagyományörző gyerekek vehettek részt, akik az emlékhelyek mellett megismerkedtek a vendégfogadó-szállásadó családok életével is. Az expedíciók keretében a híd-csata felelevenítésekor kopjafát állítottunk a nagykinizsi Szabó Jóska, 12 éves honvédfiú emlékére, aki itt a bicskei csatában halt hősi halált.

A kerékpáros expedíciókkal párhuzamosan váltak egyre ismertebbé a *Történelmi Lovas Egylet* látványos csatajelenetei, amelyekben szerepet kaptak a nagykáta *honvédtüzérek* is félelmetes rézágújúkkal.

1989-ben a tavaszi hadjárat 140. évfordulóján *Jászberény* is bekapcsolódott az intenzívebb hagyományörzésbe. 1991-től 1997-ig innen indultak a kerékpáros emlékutak. 1993 április 3-án a „*Város Napja*”-vá nyilvánították ezt a napot annak emlékére, hogy 1849. április 3-án itt tartózkodott a teljes magyar vezetés, és így akkor Jászberény volt az „ország fővárosa”. Ekkor nyitották meg a Jász Múzeumban „*A szabadságharc gyermekhősei*” című állandó kiállítást, és avatták fel a gyermekhősök *emléktábláját*, akik innen indultak a tápióbicskei csatába. A bicskeieknek a csata napja egyik legnagyobb ünnepe, és az is örömdetes tény, hogy egyre több hagyományörző szervezet és kiránduló csoport keresi fel a tavaszi hadjárat szent emlékhelyeit.

Dr. Tóth József

A Wekerlei Életfa

A Honismeret 2008/5 számában Nagy Tamás szerzőtársammal beszámoltunk arról, hogy a kispesti Wekerle telep lakói milyen módon ünnepelték meg lakóhelyük centenáriumát. A rendezvénysorozat egyik legfontosabb – de mindenestre legbensőségesebb – ünnepe az említett Honismeret szám címlapján látható Wekerlei Életfa felállítása volt.

A Wekerlei Életfa szinte véletlenül született. 2006-ban a Wekerlei Székelykapu-Napon a kézműves tevékenységeket egy Világfa köré szerveztük. Ám a rá következő évben nem volt módunk azt a szolgáltatást igénybe venni. Egy beszélgetés során azután valaki kimondta: miért ne lehetne nekünk saját világfánk!

Az egyik este, munka után összegyűltünk néhányan: egy művész, két építész, egy mérnök és néhány népművelő. Elkezdtünk beszélgetni. Volt, aki rajzot, hozott, s volt, aki ötletét adta közre, közben elfogyott néhány pohár bor is. A negyedik, éjszakába nyúló beszélgetésen már tudtuk, jó úton járunk; már csak be kell fejezni a közös szellemi alkotást. Ez is megtörtént! Így született a Wekerlei Életfa.

Amikor az ember először látja meg a Wekerlei Életfát, az első pillanatban nem is tudja mi az, hiszen ehhez hasonlólt még sohasem látott. És mégis, valahogy azt biztosan érzi: ez az alkotás a Wekerléhez tartozik. Igen, ez a „szobor” a Wekerle-telep jelképe. Felállítottuk minden nagy rendezvényünkön, első alkalommal a 3. Wekerlei Székelykapu-Napon, 2007 tavaszán. S a Centenáriumra készülve úgy gondoltuk: állítsuk fel végre véglegesen! Elindítottuk az engedélyezési eljárást, és megbíztunk egy asztalost, hogy készítse el a fát időtálló anyagból, 100 évre. S mivel Kispeszt Önkormányzata a pártunkon állt, nem volt akadálya a 2008. október 4-i avatási ünnepség megtartásának.

Mi, wekerleiek szeretjük megadni mindennek a módját. Így a Wekerlei Életfa felállítását a Wekerle Centenárium egy másik jelképes eseményével kapcsoltuk össze. Már a centenáriumi év elejétől kezdve gyűjtöttünk gondolatokat arról, hogy mi, ma élő wekerleiek mit is üzenhetnénk a 100 esztendő múlva itt élőknek. Ennek a jövőbe szóló üzenetnek az „elküldését” is ehhez az avatási ünnepséghez igazítottuk.

Fáklyás felvonulással kezdődött a program. A csoportok a Wekerle-telep négy pontján gyülekeztek. Sötétedéskor meggyújtották a fáklyákat és minden menet élére egy-egy népzeneész és táncos állt. A menetek méltósággal, énekelve egyszerre érték el a Kós Károly teret. Azok, akik a téren várakoztak, csodának lettek szemtanúi. A fáklyás emberek csak jöttek-jöttek, és lassan az egész teret megtöltötték. Csodálatos látvány volt, ahogy a fáklyák gyűrűjében ott állt a kivilágított Wekerlei Életfa.

Az ünnepélyes pillanatban – nekem adatott a megtiszteltetés – magam léptem a mikrofonhoz és mondtam el az alábbi beszédet:

Kedves Wekerleiek! Kedves Barátaink! Kedves Vendégeink! Romhányi András vagyok a Wekerle Centenárium programvezetője.

A Wekerlei Életfa avatására gyűltünk össze. Ezt a gyönyörű alkotást nem először látjuk. Első alkalommal tavaly, a Wekerlei Székelykapu Napon csodálhatták meg, majd ősszel a Wekerlei Napokon és idén tavasszal ismét. Felállításai és bontásai során alkalmunk volt megismerni a wekerleiek véleményét: elfogadták, megszerették.

Az életfa: ősi jelkép, mely lényegét illetően a – világ tengelyét megtestesítő – Tejútall áll rokonságban.

A héber hagyomány szerint az Élet Fája a magától sarjadó fa, amely a paradicsomban nőtt és továbbra is ott nő. Babilonban a világ közepének tartották az életfát, melynek gyökereiből a világ nagy folyói erednek. A Bibliában a kerubok által őrzött életfa együtt található a Paradicsomban az isteni tanítás, vagyis a tudás fájával. Az irániak az életfát a világhegy csúcsán képzelték el. Kínában az életfa tetején madár, a tövénél a halhatatlanságot megjelenítő sárkány található. Az indiaiak szerint a szent bodhífa az élet fája, amelynek gyökerei az égben vannak, lombozata pedig a világ fölé borulva ad árnyéket. Hasonló képzet tapad az óízlandi Yggdrasil nevű örökzöld óriási kőrösfához.

A különböző népeknél változott a fa fajtája, de az emberek mindig konkrét fát értettek alatta, amit elvont tulajdonságokkal ruháztak fel.

A magyar néphiedelem az életfának sokféle nevet adott, nevezte: istenfának, lélekfának, tetejetlen fának, égi erő fának. A magyarok Életfája a Világmindenséget szimbolizálja. A fa erős gyökérzetével, su-

dár egyenes törzsével, szerteágazó ágrendszerével, lombkoronájával tekintélyt parancsolóan áll. Ágai között a Nap, a Hold, a csillagok a teljességet jelenítik meg.

Táltosfának, sámánfának is nevezték. Az ősi magyar hiedelemvilágban a világ három részre tagolódik: a (hét rétegből álló) felső világra, ahol a jótékony szellemek laknak; a középső világra, mely a földi élet maga; és az alsó világra, ahol csúszómászók élnek. Ezeket a világokat az életfa vagy világfa köti össze. A tanítót, orvost és papot egy személyben megtestesítő táltos – különleges pillanatokban – az Életfán közlekedhetett az alsó, a középső és a felső világok között. Az ősi hiedelem a népmesékben hagyományozódott tovább. A világfa a magyar népmesék világképében az Út, amelyen a mesehős az égbe vagy az alvilágba jut.

A mai magyar népszokásokban az Életfa az életet, a termékenységet jelképező, feldíszített faág, mely főleg lakodalmak alkalmával kap szerepet.

A közép-ázsiai lovas kultúrák népei, így a magyarok regéi egyvalamiben különböznek az indoeurópai népekétől. A lovas népek fájának csúcsán, vagy az ágai között égitestek vannak. Ez a motívum csak a mi mondánkban és díszítőelemeinkben fordul elő, más népek körében ismeretlen.

Különleges nép vagyunk mi itt Európában. Kultúránk ősi, keleti gyökerekből táplálkozik, és nyitott a jövőre. Kész a megújulásra, miközben megőrzi régi rétegeit. Európában a magyarokon kívül szinte nincs olyan nép, amelyik megértené az elődei által 1000 évvel ezelőtt használt nyelvet.

Egy ilyen ünnep, mint a mai, alkalmas arra is, hogy szembesüljünk azzal, milyen értékek hordozói vagyunk is mi, a távoli Keletről jött magyarok itt Európában!

„Mindennek rendelt ideje van, és ideje van az ég alatt minden akaratnak.” Ideje van az emlékezésnek, és ideje van a jövőbe nézésnek. Ideje van magunk megmutatásának!

Mutassuk meg hát magunkat, csodáljuk meg a Wekerlei Életfát! Lent, a talpazat: a telep alaprajza. Ez adja a biztonságot. Fölötte – szinte az égben – lebeg a fa. Gyökereinek ága-boga olyan, mint a székelykapunk tetején álló kopjafa középső motívumának áttört változata. De láthatjuk úgy is: összefutnak itt az utak, egyesülnek, hogy megtartsák a fát, mely az égbe tör. És azt is képzelhetjük, hogy az a felső rész valójában madár, mely a magasságokba készül repülni. A mindig újjászülető fönixmadár.

Mi wekerleiek a magyarság picí darabjai vagyunk. Cseppben a tenger. A Wekerlei Életfát egy kis közösség alkotta. A fa és gyökere elsősorban Urmai Ungurán László képzőművész szellemiségét tükrözi. Somló Judit építész álmodta meg azt, hogy az Életfa szinte lebeg az oszlopokon. Iváncsics László munkájának köszönhető, hogy a gondolat fizikai valóságában is itt állhat előtünk. Urmai Laci ezt így öntötte szavakba: ő volt az, aki „testet adott a léleknek”! Az „áttört székelykereszt” ötlete először Fazekas Csaba építész agyában fogalmazódott meg; s ő segített nekünk a számítógépes tervezésben. Az alapötlet – mármint az, hogy de jó is lenne, ha a Wekerlének lenne saját élet(világ)fája – Romhányiné Kovács Máriaiban és Szebenyi Mariannában fogalmazódott meg először, és az életfa funkciójával kapcsolatban sok-sok ötlettel szolgált Csóka Eszter. Az első, a minta-Életfa kivitelezésben sokat segített Horányi Szabolcs, Romhányi Regő Attila, Szomszéd János és Veress Vince. Végül magam is beletettem valamit a közösbe.

A világ, amelyben élünk egyre elviselhetlenebb számunkra. Megpróbálunk menekülni belőle, de fáradságos munkával kitaposott ösvényeinket mindig tönkre teszi valami. Ilyenkor aztán háborgunk, búsongunk. Pedig a feladat világos: nemcsak a járható utat kell megtalálnunk, de azt sem szabad engednünk, hogy mások ellenünkre járjanak rajta!

József Attila így ír erről:

„Rab vagy, amíg a szíved lázad.
Úgy szabadulsz, ha kényedül
Nem raksz magadnak olyan házat,
Melybe háziúr települ.”

Mi, wekerlei polgárok nem hagyjuk, mert hiszünk magunkban!

A wekerleiek nevében felavattak hát, Wekerlei Életfa. Állj itt a téren és hirdesd a Wekerle-telep élniakarását. Kiáltsd világga: ha hittel élő emberek fognak össze jó ügy érdekében; élhetővé teszik a világot.

A wekerleiek összefogtak.

Wekerle, ahol értéket őriz az idő!

Az avatóbeszéd után Nagy Tamás, a Wekerlei Társaskör elnöke ismertette a wekerleiek jövőbe szóló üzenetének lényegét. Egy lezárt acélkapszulát mutatott fel, amelybe egy adathordozó eszközt (pendrive) helyeztünk, mely a következő anyagokat tartalmazta: az „Üzenet” szövegét; a Wekerle Centenáriumi promóciós anyagát; a centenáriumi programokat tartalmazó Hírlevelet; Somogyvári Rudolf, wekerlei filmes filmetűdjét; a wekerlei önkéntesek listáját; a Wekerlei Életfa első és mostani avatóbeszédének szövegét; Nagy Tamás és Romhányi András e cikk felvezetőjében említett írását; a Wekerle lap 2007. és 2008. évfolyamának számait; régi és új wekerlei fényképeket; wekerleiek üzeneteit; wekerleiekkel készített interjúkat; a centenáriumi jelvényt; a Wekerlei Társaskör által kiadott kitüntetések plakettjeit. A legfontosabb anyagok – persze – „papíros formában” is bekerültek a kapszulába.

Nagy Tamás elnök ezután felolvasta a wekerleiek jövőbe szóló üzenetét.

ÜZENET 2108-BA

Kedves 2108-ban élő wekerlei utódaink!

Nem tudjuk, el tudjátok-e majd olvasni ezt az írást, ki tudjátok-e bányászni az információkat az adattároló eszközökből, de bízunk abban, hogy emberi arcotok lesz; és közöttetek többségükben olyanok lesznek, akik magyarul beszélnek, írnak, olvasnak és gondolkodnak.

Mi, a Wekerle-telepen élők 2008-ban ünnepejük kedves lakóhelyünk 100. születésnapját. Ennek emlékére üzenünk Nektek, a távoli jövőben élőknek.

*

Először néhány sort arról, hogy milyen is a világ, amelyben most élünk.

A világban ezidőtájt egyetlen nagyhatalom van, az Amerikai Egyesült Államok, de egyre több befolyásra tesz szert Kína. Oroszország mérete és ásványi kincsei miatt továbbra is számottevő tényező.

Európában jelentős hatalomnak számít Anglia, Németország és Franciaország. Az európai nemzetek nagyobbik része az Európai Unióban tömörül, hogy földrészünk meg tudjon felelni a történelmi kihívásoknak.

Magyarország az 1990-es társadalmi változásokat követően súlyos társadalmi válságba került. Sokan gondolják úgy, hogy az országot nehéz helyzetéből csak a civil összefogás emelheti ki. Ennek egyik jó példája a Wekerlei Társaskör Egyesület.

Budapest (Magyarország fővárosa) 23 kerületből áll, és ezek közül a 19. (a mi korunkban még római számmal írjuk: XIX.) Kispest, a mi kerületünk. Polgármesterünket Gajda Péternek hívják.

A Wekerle-telep Kispest meghatározó része.

A telep kulturális életét a Wekerlei Társaskör irányítja, mely egyesület elnöke Nagy Tamás.

A centenáriumi kulturális programok összefogója Romhányi András népművelő, az építészet-környezeti programoké Somló Judit építészmérnök.

Az Ő munkájukat – a Wekerle-telephez kötődő – civil önkéntesek segítik.

*

A Wekerle Centenáriumi arra ösztönözt bennünket, hogy mi, wekerleiek végig gondoljuk: milyen szerencsések is vagyunk. A Wekerle-telep épített öröksége és az itt kialakult mikrotársadalom lehetőséget kínál az itt élőknek. Segít azoknak, akik felismerik ezt, és akik bíznak a közösség erejében. Segít abban, hogy – egy csaknem élehetetlen világban, ahol a legelső szempont a pénz – emberhez méltó életet éljünk.

Az első lépés a ráébredés volt. A második: a tett; azaz a tettek sorozata.

A centenáriumi programsorozat célja elsősorban a Wekerle-telepen élők megmozdítása volt. Az, hogy felismerjük, van értelme az összefogásnak, a másokért végzett önzetlen munkának! Önkéntes munkát végzők csapata alakult ki. Az így szövődött barátságok, kapcsolatok különös módon formáltak át gondolkodásunkat. Magabiztosakká, öntudatosakká váltunk. Büszkéek vagyunk arra, hogy egyesítettük erőinket, összefogtunk nemcsak annak érdekében, hogy méltóképpen megünnepeljük a telep születésének 100. évfordulóját, de azért is, mert ezzel példát adunk kortársainknak és Nektek is. Hízunk a közösségek erejében, s ezt tetteinkkel bizonyítjuk is. Bízunk abban, hogy lesz erőnk a munka folytatásához, és élhetőbb világot hagyunk gyermekeinkre, mint, amelyet mi kaptunk.

Ez a kapszula ennek a folyamatnak a dokumentumait tartalmazza.

Az Életfaavatás ünnepe

Találhattok benne adatokat kertvárosunk kialakulásának és felépítésének történetéről, és Wekerle Sándorról, névadónkról is, aki a XIX. és a XX. század fordulóján az összefogásnak olyan lehetőségét mutatta meg, amely példaértékű lehet minden ember számára, függetlenül attól melyik korban él.

Olvassátok el a mellékelt írásokat, nézzétek meg a képeket, s merítsetek belőle erőt!

Hinni akarjuk, hogy munkálkodásunk nem lesz „pusztában kiáltó szó csupán”, ahogyan ezt Kós Károly építész – központi terünk megálmodója – írta.

Ha ezt a levelet valamikor elolvassa valaki, és ezáltal csak egy kicsit is közelebb kerül a wekerleiek gondolatiségéhez, erőfeszítésünk, üzenetünk már megérte!

Ölelünk Benneteket!

Nagy Tamás az üzenet felolvasása után a kapszulát átadta a Wekerle-telep egyik legidősebb emberének, a 94 éves Kocsis Józsi bácsinak, aki továbbadta azt egy 5 éves wekerlei fiúnak, Iváncsics Ambrusnak. Ők hárman vitték az acélhengert a Wekerlei Életfa talapzatához, ahol Nagy Tamás elhelyezte azt az előre elkészített gödörbe. Míg Iváncsics László betonréteggel fedte be a kapszulát, Farkas Tünde az alábbi szászcsávási népdalt (majd a Boldogasszony anyánk kezdetű régi magyar himnuszt) énekelte:

Nyílik az égnek

*Nyílik az égnek ragyogó sugára,
Oszlik fellegek sötétes homálya,
A vidám Föbusznak arany koronája,
Tündöklük rajta, tündöklük rajta.
Engedje Isten, hogy e mai napon,
Tölthess békével csendes, víg órákat,
Ily szép napokat élhess sokakat,
E jót kívánjuk, szívből kívánjuk.
Minket a barátság erre határozott,
E jót kívánjuk, szívből kívánjuk.*

Ezután Jakab Csaba, wekerlei színművész lépett a mikrofonhoz és előolvasta a wekerlei polgárok fogadalmát. Felkérte a wekerleieket, hogy tegyék egymás vállára a kezüket, és mondják utánuk az eskü szövegét.

FOGADALOM

Én ..... wekerlei polgár ezennel fogadalmat teszek. Fogadom, hogy megbecsülöm a Wekerle-telep épített örökségét. Vigyázok házaira, utcáira, tereire, fáira. Erőm szerint segítem az itt élő lakóközösséget. Azon leszek, hogy a telep minden tárgyi és szellemi értékét megőrizze és továbbfejlesztve adjam át az engem követő korosztálynak. Mindenütt a telep jó hírét költöm. Úgy legyen!

A wekerleiek kitalálták azt is, hogyan tehetnek fogadalmat azok, akik az eseményen nem jelenhettek meg:

Fogadalmat bárki tehet. Ennek feltétele: találjon olyan személyt, aki már tett fogadalmat. Hívja el őt a Wekerlei Életfához, ott tegye az illető vállára a kezét és mondja el hangosan a Fogadalom szövegét. De összefoghat két (vagy több) olyan személy is, aki még nem tett fogadalmat. Az eljárás ugyanez. Elmennek a Wekerlei Életfához, egymás vállára teszik a kezüket, és fennhangon elmondják a Fogadalom szövegét. A hangsúly az ünnepélyességen van, azon, hogy a szándék komolyságát külsőségekkel is erősíteni kell. Nem kötelező fogadalmat tenni, de, aki úgy dönt, hogy ezt megteszi, az vegye nagyon komolyan!

Az ünnepélyes pillanatok után megszólalt a Tatros zenekar és a jó moldvai zenére hamar kialakult a körtánc.

A fáklyás felvonulást Romhányiné Kovács Mária, a Wekerlei Életfa avatásának ünnepségét Csóka Eszter és Szebenyi Marianna wekerlei önkéntesek szervezték.

Az estet a katolikus templomban Vivaldi-hangverseny zárta.

Romhányi András

Az Ózdi Gyári Olvasó Egylet

Százhuszonöt éve annak, hogy létrejött az Ózdi Gyári Olvasó Egylet, a település első művelődési egyesülete a gyártelepi iskolában 1884. november 14-én. Az alapszabályban egyebek között ez állt: „Az egylet célja a Rimamurány Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság ózdi gyári felvigyázó-és munkásszemélyzetének csekély anyagi áldozat mellett szellemi és minden tekintetben magyar nemzeti irányú működésre, szív-és kedélynemesítő társalgásra és szórakozásra alkalmat nyújtani és anyagi erejéhez mérten jótékonyt is gyakorolni. A cél elérésére szolgáló eszközök: hírlapok járatása, könyvtár fenntartása, hazafias ünnepségek, ismeretterjesztő, műkedvelő és színházi előadások rendezése országos hírnévű művészekkel, a magyar énekművelés ápolása és fejlesztése, nemes szórakozásra alkalmas játékszer-ek tartása.”

Az egylet tagjai belső, külső és tiszteletbeli tagok lehettek. Belső tag lehetett minden feddhetetlen életű férfi és nő, aki legalább 18 éves és a Rimamurány Salgótarjáni Vasmű Rt. szolgálatában állt. Külső tag lehetett minden magyar állampolgár 18 évtől, a belső tagság tíz százaléka arányában. Tiszteletbeli tagokat a közgyűlés választotta meg. A belépőknek ugynevezett felvételi díjat kellett fizetni. A gyár vezetősége 1884 decemberében egy tágas helyiséget bocsátott az egylet rendelkezésére. A tagok száma folyamatosan növekedett. A kulturális életet a művelődést azzal indították meg, hogy hírlapokat járat- tak. Az első hónapban 34 forint 68 krajcárt fizettek ki hírlapokra negyedévi előfizetesként. Kezdetben a következő lapok kerültek a tagság kezébe: Budapesti hírlap, Vasárnapi Újság, Neues Pester Journal, Fliegende Blätter és a Kikeriki.

Az egylet pénztárába 1890-re már csaknem 1000 forint gyűlt össze. Az évi rendes közgyűlésen évi 24 forintot szavaztak meg a gyári elemi iskola jó tanulóinak jutalmazására. Jelentős fordulópon- t volt az

egylet életében az új, hatalmas Olvasó Egyleti Székház építése – nagy színházteremmel –, amit 1924. október 19-én avattak fel. A székház jelenlegi neve: *Ózdi Művelődési Intézmények Olvasó Egylete*.

Az Ország Világ 1924. december 14-i száma egyebek között ezeket írja az Olvasó Egylet színházterméről: „A színház hivatása, hogy úgy az ózdi, mint a környéken lévő telepek, Borsod-Nádas vaslemezgyár, Somsály, Moecsolys, Szekeresbükk, Farkaslyuk, Center, Bánszállás bányatelepek stb. intelligenciáját és munkáit a magyar kultúra fejlesztésében, művelésében egyesítse. Az épület ezen feladatnak hatalmas méreteivel (41 méter széles, 63 méter hosszú), kényelmes helyiségeivel minden tekintetben megfelel.”

Az Olvasó Egyleten belül 1895-ben indult meg a fúvószenekar szervezése. Ez jelentette Ózdon a szervezett zenei élet kezdetét. A fúvószenekar, melyet gyári zenekarnak neveztek, nem önálló egyesületként működött, alapszabályai sem voltak. A gyár intézményeként létesült, költségeit a gyári pénztár fedezte. A zenekar minden tagja az Olvasó Egylet tagja is volt. Első karmestere a zenekarnak Schuch Ferenc aki ezt megelőzően 1892-től a Fővárosi Orfeum zenekarának volt a karmestere.

Kerékgyártó Mihály

Frisnyák Sándor, a Balassa Iván Emlékérem 2008. évi díjazottja

A Bodrogközi Művelődési Egyesület negyedik alkalommal adta át az alapító elnökről elnevezett Balassa Iván Emlékérmét. 2009. február 25-én, a Magyar Nemzeti Múzeumban került sor az ünnepélyes díjátadásra. Dr. Bodó Sándor, az egyesület elnöke dr. Frisnyák Sándor nyugalmazott tanszékvezető egyetemi tanárt, az MTA doktorát köszöntötte.

Dr. Frisnyák Sándor a Bodrogközi Művelődési Egyesület alapító tagja, alelnöke. Nyugalmazott tanszékvezető egyetemi tanár, az MTA (földrajztudomány) doktora. Méltó és helyénvaló, hogy ebből az alkalomból felidézzük Frisnyák Sándor eddigi életművének legfontosabb eredményeit – írta laudációjában. Ezt idézzük a következőkben.

Frisnyák Sándor pályakezdő tanárként egyrészt a Bükk és a Sajó-völgyi iparvidék társadalom- és gazdaságföldrajzát, másrészt a magyar földrajztudomány Miskolchoz és Tokaj-Hegyaljához (elsősorban a pataki kollégiumhoz) kapcsolódó hagyományait dolgozta fel. Tantárgy- és tudománytörténeti kutatómunkáját Újszászy Kálmán (1902–1994) teológiai professzor, a régió szellemtörténetének legkiválóbb ismerője, tájkatató tevékenységét Peja Győző (1907–1983) Kossuth-díjas földrajztudós segítette. A két témakörből írt dolgozatai a Borsodi Földrajzi Évkönyv-sorozatban és a Borsodi Szemlében jelentek meg. Később, a néprajzkutatókkal és a történészekkel erősödő szakmai kapcsolatai révén, a gazdasági és településföldrajzi munkáiban felerősödött a történelmi szemlélet (a genetikai elv), az oksági kapcsolatok keresése (kauzalitás) és a szintézis-alkotásra való törekvés. Ilyen szellemben íródott Miskolc iparföldrajza c. doktori értekezése (1968) és több regionális földrajzi tanulmánya.

1968-ban Nyíregyházára került, ahol immár négy évtizede tanít (32 évig *tanszékvezető* adjunktus, docens, főiskolai tanár, egyetemi tanár, majd 70 éves korától professzor emeritus). Nyíregyházán a tanszéképítés, a földrajz-tanárképzés személyi és tárgyi feltételeinek megteremtése, a kutatómunka szervezése, továbbá a főiskolai és egyetemi tankönyvirás-szerkesztés kötötte le minden energiáját. 1972-ben természettudományi főigazgató-helyettesi kinevezést kapott, amelyet öt ciklusban látott el. Ebben a szerepkörében is kiemelkedő eredményeket ért el, elsősorban a természettudományi tanszékek fejlesztésében, a tartalmi feladatok megoldásában. Jól ismerik és magasan értékelik szakmai teljesítményeit, nemcsak Nyíregyházán, mindentől, ahol földrajz tanszékek és kutató intézetek működnek.

Nyíregyházán a Nyírség és a Felső-Tisza-vidék társadalmi-gazdasági elmaradottságának történelmi gyökereit vizsgálva, egyre közelebb került a történelmi földrajzhoz, mely az 1948-as politikai fordulat után a szomszéd népek „érzékenységre” hivatkozva, tiltott diszciplína volt. Frisnyák a történelmi földrajzi kutatásait kiterjesztette a Bodrogköz, a Zempléni-hegység és a Hernád-völgy területére is. Kutatási eredményeit összefoglalva, elkészítette kandidátusi értekezését, amelyet 1983-ban sikeresen megvédett. A kandidátusi minősítéssel a geográfus szakma elismerte a történelmi földrajz létjogosultságát, mind

a tanárképzésben, mind pedig a tudományos életben. Az 1980-as években Frisnyák Sándor már a Kárpát-medence (a történelmi Magyarország) egész területével foglalkozott. Hazánkban elsőként, bevezette Magyarország történelmi földrajza oktatását, és megírta ennek anyagát, amelyet a Nemzeti Tankönyvkiadó 1990-ben és a következő években többször is megjelentetett. A Magyarország történelmi földrajza c. munkáját Enyedi György akadémikus, az MTA alelnöke a hazai felsőoktatás egyik alampművének, Frisnyák Sándort pedig a történelmi földrajz legkiválóbb geográfus művelőjeként értékelte. Frisnyák Sándor Magyarország történelmi földrajza tárgyköréből a Debreceni Egyetemen, a miskolci Nagy Lajos Király Magánegyetem földrajz-ökológia tanszékén, Kassán, Ungváron, Beregszászon, Szabadkán, Magyarokán és Erdély több városában tartott speciálkollégiumot vagy tanártovábbképző előadás-sorozatot. A magyar honfoglalás 1100. és az államalapítás 1000. évfordulója alkalmából 1995-től 2004-ig nemzetközi konferenciákat rendezett a Kárpát-medence történelmi földrajza témaköréből, s ezek anyagát terjedelmes kötetekben megjelentette (pl. a Felvidék, Erdély, Kárpátalja, Alföld, Dunántúl és a Kisalföld történelmi földrajza stb.). A Zürichi Magyar Történelmi Egyesülettel és más társrendezőkkal „Gyepük, várak és egyéb honvédelmi létesítmények a Kárpát-medencében (895–1920)” címmel nagyszerű szimpóziumot rendezett.

Említést érdemel az is, hogy Frisnyák professzor nagy gondot fordít arra is, hogy a szakmai tudományos ismeretanyag átadás mellett hallgatóit felkészítse az értelmiségi feladatokra, többek között a helyismereti földrajz (ez olyan fontos, mint a helytörténet) művelésére és oktatására. S ilyen vonatkozásban mintakövető, Marjalaki Kiss Lajos (1887–1972) egykori polgári iskolai tanára (aki nagyszerű tankönyvíró és helytörténeti kutató volt) módszereit igyekszik megvalósítani. Egyébként önálló munkastílus és gondolkodásmód jellemzi, természetesen felhasználva azokat az értékeket, amit tanáraitól, pályatársaitól és munkatársaitól tanult. Földrajzi valóságismeretét hivatalos és egyéni (önköltséges) tanulmányútjain gazdagítja (az elmúlt fél évszázad alatt bejárta csaknem egész Európát, a Turáni-alföldet, Szibériát, Mongóliát, Koreát, Kínát, Egyiptomot, Észak-Amerikát stb.). A legnagyobb szakmai elményt a Kárpát-medence jelenti számára, amelynek egyes mezo- és mikrorégióit professzor emeritusként is gyakran látogat.

Frisnyák professzor tudományos munkásságát mintegy 260 publikáció jelenti (köztük négy önálló könyv, kb. 85-90 könyvfejezet, tankönyv, monográfia, konferencia-kötet írása-szerkesztése). Publikációinak 15–16%-a a Zempléni-hegység, Tokaj-Hegyalja és a Bodroghöz történelmi földrajzával foglalkozik. 1988-ban Tokajban, egy tudományos konferencián, majd 1989-ben a Tokaj-hegylajai Települések Szövetsége abaujszántói rendezvényén javasolta a történelmi borvidék polgármestereinek együttes felépítését a Világörökség cím elnyerésére. Felvetése 2002-ben megvalósult. Ő kezdeményezte „A Zempléni-hegység földrajzi lexikona”, több mint negyven szerzőtárs közreműködésével készülő kötet elkészítését. Szerző és rovat szerkesztőként részt vett a most megjelenő Bodroghöz élővilága és földrajza c. gyűjteményes kötet elkészítésében is. A Zempléni-hegység, a Bodroghöz és e kistájak tágabb környezete beható vizsgálata segítette Frisnyák Sándort egyrészt a kultúrtáj kialakulása és terjedése, másrészt a táji munkamegosztás földrajzi modelljének megalkotásában. Frisnyák professzort iskolateremtő tudósként értékeli a geográfus társadalom. 1997-ben habilitált, majd 2000-ben a „Tájak és tevékenységi formák” c. értekezésével akadémiai doktori minősítést szerzett.

Negyedszázada aktív szereplője a magyar tudományos közéletnek, pl. tagja az MTA Földrajzi Tudományos Bizottságának, a Magyar Professzorok Világtanácsának, a Földrajzi Közlemények szerkesztőbizottságának, továbbá a Magyar Földrajzi Társaság alelnöki tisztségét látja el. Ezen kívül több külföldi tudós társaság (New York Academy of Sciences, American Biographical Institute /Raleigh, North Carolina/, Zürichi Magyar Történelmi Egyesület) tagja. Tanári és tudományos munkásságát állami és szakmai kitüntetésekkel is elismerték (a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztje 1994, Lóczy Lajos emlékérem 1997, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés Alkotói Díja 1992, 2000, Rátka község díszpolgára 2000, Peja Győző emlékyűrü 2000, Tudással Magyarorszáért 2002, Pro Universitate et Scientia 2002, Udvarhelyi Kendoff Károly emléklakett 2003, Apáczai Csere János Díj 2004 stb.).

Frisnyák professzor a geográfusok által művelt történelmi földrajz újateremtője és meghatározó egyénisége. Értékfeltáró, a nemzeti önismeretünket gazdagító munkájához jó egészséget és alkotókedvet kívánunk. Kitüntetéséhez – a Balassa Iván emlékéremhez – szívből gratulálunk.

Dr. Boros László

Az 50. Országos Néprajzi Gyűjtőpályázat eredményjegyzéke

Az 50. Országos Néprajzi Gyűjtőpályázatra 2007–2008-ban 161 pályamunka érkezett, amelyek közül 49-et diákok készítettek.

A meghirdetett hat nagy pályázati témakör közül a legnépszerűbb, ebben az évben is, a *Falusi és városi kisközösségek mindennapjai* című volt, amelyre 39 felnőtt és 14 ifjúsági pályázat érkezett. Sokan (37 pályázó) választották az első témakört (*Népi vallásosság és szakrális emlékek az ezredvégi Magyarországon*) és több éve nagyszámban érkeznek pályázatok a dokumentatív értéke miatt kiemelkedő fontosságú *Hadifogság, munkatábor, internálás, katonaélet* témakörben. Bár mindkét téma az ifjúsági pályázók között is népszerűnek bizonyult, nagyszámú és több díjazott pályázat készült a *Jelenkori életünk, mai tárgyaink* című témakörben is.

Az ifjúsági pályázók nagy száma magas színvonallal is párosult, ami szorosan összefügg a tanáraik iskolákban, diákkörökben, szakkörökben végzett témaválasztást segítő, elkészítő munkájával, akiknek külön köszönettel tartozunk.

A dolgozatokat az ELTE BTK Néprajzi Intézete, az MTA Néprajzi Kutatóintézete, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum és a Néprajzi Múzeum munkatársai bírálták. A Bíráló Bizottság az írásos bírálatok és a pályázatok alapján hozta meg döntéseit, osztotta ki a díjakat. A bizottság tagjai voltak: *dr. Selmeczy Kovács Attila* (elnök, Néprajzi Múzeum), *dr. Forrai Ibolya* (Néprajzi Múzeum), *dr. Granasztói Péter* (Néprajzi Múzeum), *Gecse Annabella* (Damjanich János Múzeum, Szolnok), *dr. Magyarai Márta* (Déri Múzeum, Debrecen), *Perger Gyula* (Xántus János Múzeum, Győr), *Kiss Kitti* (Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre), *Szójka Emese* (Néprajzi Múzeum), *Tasnádi Zsuzsanna* (Néprajzi Múzeum), *dr. Tátrai Zsuzsanna* (MTA Néprajzi Kutatóintézete), *dr. Verebélyi Kincső* (ELTE BTK Néprajzi Intézet).

A pályázati kiírásban szereplő díjak mellett a Népi Hagyományokért Alapítvány, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, a Néprajzi Múzeum és a Néprajzi Múzeum Baráti Köre is felajánlott különdíjakat. Mint minden alkalommal, idén is nehéz feladat hárult a Bíráló Bizottságra, hiszen a nagyszámú, színvonalas, fontos témákat feldolgozó, magas forrásértékű, és éppen ezért nagyon nehezen összehasonlítható pályázatokat kellett rangsorolnia, díjaznia. Az értékelésnél így fontos szemponttá lépett elő a *témaválasztás eredetisége, a feldolgozás módszere, pontossága, a dolgozat szerkesztettsége, forrásértéke*.

De a beérkezett pályázatok legnagyobb értéke, hogy a jövő nemzedékeinek, kutatóinak is dokumentálták, megőrizték, rögzítették a népi kultúra és a mindennapok világának adatait és jelenségeit, amelyek minden érdeklődő számára hozzáférhetővé válnak a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárában.

Köszönjük ezért pályázóink értékes munkáját, amellyel eredményessé tették az idei néprajzi pályázatot.

Köszönetünket fejezzük ki az alábbi támogatást nyújtó intézményeknek: Magyar Néprajzi Társaság, Népi Hagyományokért Alapítvány, Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Néprajzi Múzeum Baráti Köre.

Néprajzi Múzeum

Felnőtt kategória

I. díj

Harmath Lajosné Vöröss Kornélia, Hajós: Emlékeink szülőföldünkről; Kiss Hajdú Teréz, Szentes: Kis-Hajdu-NAGYSÁGOM.

II. díj

Dr. Gönczöl Lászlóné, Győr: „...Meguntam már ezt a Hitler-kosztos világot!” Pogács Mária és Roszocha Pál élete és házassága Észak-Erdélyben 1941–1944; É. Kovács László, Miskolc: Gömöri emberek. Ízes történetek a múlt század népeletéből; Győri János, Jászkisér: A jászkiséri egyesületekről 1878-tól; Horsa Istvánné, Komárom: A felvidékiek népi vallásossága; Jedlovskí Rezső, Budapest: Az önberakás; Tóth Gyuláné Gálfi Katalin és Tóth Gyula, Magyarsáros (Románia): Az unitárius vallásos értékrend felmérése Magyarsároson 2006–2008 között

III. díj

Czupp Pál, Kunhegyes: A fafaragás, mint népművészet; *Mécs Imréné*, Mohács: Gondolatok egy kisváros nagy kórusáról. A mohácsi Bartók Béla Vegyeskar 30 éve (1977–2007); *Somi Zsuzsanna*, Nagyberég (Ukrajna): Pogányból keresztényt. A gyermek keresztelése, és az ezzel kapcsolatos ünnepi szokás Nagyberég községben és a Beregvidéki falvakban; Boldogasszony ágya. A szüléssel kapcsolatos hiedelmek és szokások. A bábaasszony szerepe egykor és ma Nagyberég községben és a Beregvidéki falvakban; Áldott Állapot. Jöslások, hiedelmek, elhárító szokások Nagyberég községben, és a Beregvidéki falvakban.

IV. díj

Bíró Beáta, Demeterfalva (Románia): Szakrális élet Süket-Demeterfalván. Három felekezet vallásos hitvilágának felmérése; *Fazekas Lóránd*, Szatmárnémeti (Románia): Katonasorsok az első világháborúban; *Turi János*, Kenderes: A dolgozó népet szolgáltam; *Máró Gábor*, Hajdúnánás: Hajdúnánási pásztorokkal megedett anekdoták, történetek; Amatőr színjátszás Hajdúnánáson. *Fodorné Hámosi Ágnes*, Tiszafüred Köszönöm, Szűzanyám. Hálataláblák a katolikus templomokban. Húsvéti ételszentelés Múcsonyban; *Oláh Lajosné*, Kunhegyes: Kunhegyesi honvédek a Tatárhágónál. Nagykun huszár a II. világháborúban.

Különdíjak

Szabadtéri Néprajzi Múzeum különdíja

Balla Mária, Kéthely: Egy hajdani somogyi mezőváros és uradalmi birtokközpont, Kéthely településképpé alakulása a 19. századtól a 20. század végéig.

Néprajzi Múzeum Baráti Köre különdíja

Kapitány László, Brassó (Románia): A 350 éves Kapitány-család története.

Népi Hagyományokért Alapítvány könyvjutalommal járó különdíja

Juhász Benőné Máriás Erzsébet, Kiskunhalas: Családom története; *Lehoczky Miklós*, Győr: Hagyományok torzulása a mobilszolgáltatók tükrében; *Mihalovicsné Lengyel Alojzia*, Veszprém: Időutazás családunk öltözködési szokásaiban; *Kövecses Imre*, Hajdúnánás: Így éltük át a háborút. A hajdúnánási kórusmozgalom 141 éve; *Siket István László*, Szeged: Önképzőkör a makói gimnáziumban. Makói Iparos Ifjak Kulturális Egyesülete; *Galgóczy Imréné*, Halászi: Heveder származásúak Halásziban – Képes családtörténet 1808-tól 2006-ig. Schmuk származásúak Halásziban – Képes családtörténet.

Dicsérő oklevél

Ábrahám Vera, Szeged: Szakrális emlékek (Zsidóság-jótékonyosság); *Áderné Bárdossy Éva*, Kapuvár: Zubonytól a kobakig A kapuvári parasztvisélet a XX. század első felében; *Árvai Pálné*, Zsáka: Egyéni életút dokumentumai. Egy falusi borbély (fodrász) életében, családjában; *Bajzáthné Katona Henriett*, Szolnok: Beszenyözög község híhedelemvilága; *Bakó Béla Pál*, Marosvásárhely (Románia): Egy Páli Szent Vincéről nevezett szatmári irtalmas nővér sajátos életvitele; *Barabás Katalin*, Kerelőszentpál (Románia): Sorozási és bevonulási szokások Kerelőszentpálon, Abosfalván (Maros megye) és Gagyan (Hargita megye); *Bognár-Buja Melinda*, Marosvásárhely (Románia): A marosvásárhelyi Psalmus elnevezésű református egyházi kórus története; *Dr. Bolla József*, Győr: A falusi élet nyomában; *Bozó János*, Mindszent: „Boldogultunk, ahogy tudtunk” A mindszent parasztlelet; *Czirjék Lajos*, Marosvásárhely (Románia): Tökés Lajos székelykövesdi hadifogoly életútja és katonafüzete; *Czupp Pál*, Kunhegyes: Kollégiumi éveim emlékei (1971–1975); *Danku Ferenc*, Debrecen: Fehér futórózsák temérdek tövissel; *Darabos László*, Tiszafüred: Képek egy tiszaparti kis falu életéből; *Dombi Alajosné*, Felpéc: Falumúzeum és tájház született; *Dr. Gönczöl Lászlóné*, Győr: Az Észak-dunántúli régió Orosztanári Egyesületének tevékenysége 1992–2003; *Dr. Forgó István*, Makó: Hadifogságom; *Földvári László*, Hódmezővásárhely: Az I. világháborúban orosz hadifogságba esett hódmezővásárhelyi katonák élete. Hódmezővásárhelyi állat-és kirakodóvásárok története (1910–1960); *Frech József*, Nagyberki: Béke poraikra; *Frech Józsefné*, Nagyberki: Asszony lesz a lányból; *Gálné Kovács Irma*, Gyergyóalfalu (Románia): A Basa-fogadó; *Gondár Lajosné*, Halászi: Bátyám élettörténete; *Győri Jánosné*, Jász Kisér:

A közművelődés változásai Jászkiséren. Milyen út vezetett a Művelődés Házának felépítéséhez 1984-ben; *H. Barátosy Judit*, Esztergom: „Befordultam a konyhába” Konyhai és háztartási tárgyak; *Hallgató Imre és Kórizs József*, Bácsfeketehegy (Szerbia): Konfirmáció a bácsfeketehegyi református egyházban; *Halmos Sándor*, Debrecen: Zsidó családnevek eredete és értelmezése; *Horváth Péter*, Debrecen: Egy debreceni civisház építéstörténete; *Koncsag Erzsébet*, Mezőfele (Románia): A karácsonyi ünnepkör szokásai Mezőfélében; *Korcz Antalné*, Halászi: Zenészek és családjaik Halásziiban; *Lanszkiné Széles Gabriella*, Fonó: Életfordulók és közösen végzett munkák ételei és szokásai; *Létainé Sigulinszky Zsuzsanna*, Kunhegyes: Morzsák az életemből; *Lőrík Miklós*, Jászdózsa: Katonaéletem; *Dr. Makán Ferencné*, Kazincbarcika: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye az idegenforgalom tükrében; *Dr. Márki Zoltán*, Karcag: Egy tizedes emlékei; *M. Mester Katalin*, Devecser: Szerelmeslevél, Mézes málé, Lúdláb, Róka farkok, meg a többi... (Egy zalai lagzi süteményei és néhány, szép lakodalmi szokás); *Mayer Károlyné*, Halászi: Halászi kulturális múltja és jelene; *Nagy Kálmán*, Heves; Átányi lakodalmas. Átányi krónika; *Nemes Gyula*, Nagyernye (Románia): Beszélő sirkövek. Nagyernye tegnap és ma; *Neuberger Béláné Nagy Margit*, Halászi: Családtörténet; *Özv. Kocsis Istvánné sz. Kőrösi Terézia Julianna*, Kiskunhalas: Egy élet, egy család viszontagságai a XX. században; *Pádár Miklósné*, Jászapáti: Élet a tanyán gyerekszemmel; *Pál Imréné*, Kunhegyes: Három generáció párválasztási szokásai; *Pásztor Gyuláné Labéczy Erzsébet*, Rákóczi falva: Életem emlékei – Utazásaim 1920–2007; *Poór Ferenc*, Veszprém: A mi világunk 1–2. A zánkai olvasókör; *Rocháné Bűdy Annamária*, Centro Xalapa (Mexikó): „Gyermeki ünnepeim – Szokástárgyaink”; *Sarkadi-Nagyné Sántha Zsuzsanna*, Kunsziget: Kunsziget lakodalmi szokásai; *Siket István László*, Makó: Kézrel írott imakönyv a XIX. századból; *Stipkovits Jánosné*, Kimle: Mit „mesélnek” a temető fejfái; *Szabóné T. Nagy Zsófia*, Szeged: 45 év a dél-alföldi szücszímzések között; *Szilágyi László*, Tornaújfalva (Szlovákia): A tornaújfalusi passiót éneklő közösség kialakulása a múlt század elejétől napjainkig; *Szokolai Jánosné Szemenyei Edit Margit*, Szolnok: Paraszti gazdálkodás az orosházi határban, szüleim, nagyszüleim és környezetük gazdaságaiban. „Idegenként a városban”. Visszaemlékezéseim a kenyérrrel kapcsolatban; *Tóth József*, Budapest: Egy fél év Farkas Mihály táborában; *Tóth Sándor*, Szabadszállás: A hősi halált halt Tóth Imre katonai élete (1936. október – 1942. augusztus 16.); *Török Imréné*, Szentes: Hadifogság; *Vándorfy János Honismereti Szakkör* (vezetőtanár: Suba Györgyné), Jászapáti: Visszaemlékezések; *Vida Mihály*, Szeged: A mindszeri tanyai iskolák története a kezdetektől. Útszéli keresztek Mindszeren; *Zagyai Sándorné*, Jászapáti: Élet egy jászsági nagyközségben. Egy év története, a paraszti ünnepek tükrében.

Ifjúsági kategória

Néprajzi jelenkutatás múzeumi programjának (MaDok) különdíja

Németh Zsuzsa, Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskola Honismereti Szakköre (felkészítő tanár: dr. Dienes Erzsébet), Szolnok: A vadászat világa.

I. díj

Jalkóczi Miklós Márton, Hajdúnánás: Non Omnis Moriar... Nem halok meg egészen... Mesterségek Hajdúnánáson.

II. díj

Horváth Kitti, Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskola Honismereti Szakköre (felkészítő tanár: dr. Dienes Erzsébet), Szolnok: Dédnagyapám bognárműhelyében.

III. díj

Bokor Orsolya, Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskola Honismereti Szakköre (felkészítő tanár: dr. Dienes Erzsébet), Szolnok: Emlékek a Diós és a Bokor család százéves múltjából; *Fajkus Beáta*, Révai Miklós Gimnázium, Győr: A györsövényházi svábság története.

IV. díj

Baksa István, Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskola Honismereti Szakköre (felkészítő tanár: dr. Dienes Erzsébet), Szolnok: Tiszaölvár város férfikarának története; *Fejér Mercédesz*, Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskola Honismereti Szakköre (felkészítő tanár: dr. Dienes Erzsébet), Szolnok: Katonák a családban; *Somodi Szandra*, Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskola Honismereti Szakköre (felkészítő tanár: dr. Dienes Erzsébet), Szolnok: Katonai emlékek

Különdíjak

Szabadtéri Néprajzi Múzeum Különdíja

Konka Boglárka, Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskola Honismereti Szakköre (felkészítő tanár: dr. Dienes Erzsébet), Szolnok: Egy 150 éves zagyvarékasi ház emlékei.

A Bíráló Bizottság könyvjutalommal járó különdíja

Baksa Veronika, Kazinczy Ferenc Gimnázium, (felkészítő tanár: Grábics Júlia), Győr: Egy rábaközi gazda sorsa a 20. században; *Mohácsi Timea*, Nagy László Szakképző Iskola és Gimnázium (felkészítő tanár: Vig Márta), Kunhegyes: Egy romungró cigánycsalád életéből; *Suba Timea*, József Attila Gimnázium, Szakközépiskola és AMI (felkészítő tanár: Tuzáné Mák Zsuzsanna), Ózd: A sajonémeti temető; *Thurner Szabina* és *Goretity Dániel*, József Attila Gimnázium, Szakközépiskola és AMI (felkészítő tanár: Tuzáné Mák Zsuzsanna), Ózd: Az utolsó süvevei fazekas; *Tóth Diána*, Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskola Honismereti Szakköre (felkészítő tanár: dr. Dienes Erzsébet), Szolnok: Egy százéves tanya mai világa.

Dicsérő oklevél

Abu Kamar Diana és *Dulai Réka*, József Attila Gimnázium, Szakközépiskola és AMI (felkészítő tanár: Tuzáné Mák Zsuzsanna) Ózd: A nekézsenyi vadász; *Balázs Melinda*, Klapka György Szakképző- és Szakiskola, Jászberény: Katonaéveim – Bakó Lajos visszaemlékezései; *Birkás Róbert*, *Csizmadia Bianka*, *Németh Ivett*, *Szabó Bettina*, (felkészítő tanár: Birkás Róbertné) Felpéc: Hagyományos ételek megújulása; *Bódán Dalma*, József Attila Gimnázium, Szakközépiskola és AMI (felkészítő tanár: Tuzáné Mák Zsuzsanna), Ózd: A néprajz és a népi kismesterségek; *Bódis Eszter*, Klapka György Szakképző- és Szakiskola, Jászberény: Fejfafaragás Aggteleken; *Chernel Szandra* és *Kanta Boglárka*, József Attila Gimnázium, Szakközépiskola és AMI (felkészítő tanár: Tuzáné Mák Zsuzsanna), Ózd: A fegyvergyűjtő; *Csirke Hajnalka*, *Ónodi Zsuzsanna*, *Varga Dominika*, Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskola Honismereti Szakköre (felkészítő tanár: dr. Dienes Erzsébet), Szolnok: Emlékek Jászsószentgyörgy zsidó lakosságának múltjából; *Fekete Anna*, *Koltai Anna*, *Mészáros Ágnes*, *Pataki Patrícia*, *Szabó Katalin*, ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium (felkészítő tanár: Garam Ágnes, Szilágyi Zsuzsanna), Budapest: A faluközösség intézményei és közösségi helyszínei a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Tiszainokán; *Ézsiás Adrienn*, *Horváth Brigitta*, *Kalló Brigitta*, Jászjákóhalmi Horvát Péter Honismereti Szakkör Ifjúsági Tagozata (felkészítő tanár: Fodor István Ferenc), Jászjákóhalma: A jászjákóhalmi zsidó temető. Jászjákóhalmi temető; *Farkas Szilvia*, *Rusai Katalin*, *Szabó Nikolett*, *Török Mária*, Klapka György Szakképző- és Szakiskola, Jászberény: Jászsági népi hagyományok; *Gerstweiller Dániel*, Kazinczy Ferenc Gimnázium (felkészítő tanár: Rábelné Kutasi Zsuzsanna), Győr: A kádár; *Goretity Dániel*, *Óvári Gábor*, József Attila Gimnázium, Szakközépiskola és AMI (felkészítő tanár: Tuzáné Mák Zsuzsanna), Ózd: Magyar hősök emlékezete. Magyar katonasírok gondozása a Felvidéken; *Gulyás Tünde*, Kovács Margit AMK és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (felkészítő tanár: Gyarmathi Zsuzsa és Katona Tibor), Csorna: A rábaköz fazekassága; *Horváth Dóra*, Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskola Honismereti Szakköre (felkészítő tanár: dr. Dienes Erzsébet), Szolnok: A disznóvágás és a feldolgozás menete Szajolban napjainkban. Kiss Pál életének emlékei; *Kontyi Elvira*, Monor: A monori református ifjúsági közösség; *Kovács Dániel*, Humán Intézet Magángimnázium Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Kollégium, Szolnok: Brjanszk. Házi Gábor és Négyesi Klára élete a II. világháború idején; *Lötte Erika*, József Attila Gimnázium, Szakközépiskola és AMI (felkészítő tanár: Tuzáné Mák Zsuzsanna), Ózd: Legendárius; *Miheller Iluska*, Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskola Honismereti Szakköre (felkészítő tanár: dr. Dienes Erzsébet), Szolnok: Emlékek Tiszakécske zsidó lakosságának múltjából; *Molnár Csenge Iringó*, Kazinczy Ferenc Gimnázium (felkészítő tanár: Grábics Júlia), Győr: A patonai tudós Nagy Ferenc; *Németh Krisztina*, Kazinczy Ferenc Gimnázium (felkészítő tanár: Rábelné Kutasi Zsuzsanna), Győr: Családtörténet III.; *Oravecz Kristóf*, Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskola Honismereti Szakköre (felkészítő tanár: dr. Dienes Erzsébet), Szolnok: A disznóvágás és a disznó feldolgozása napjainkban Martfűn; *Polónyi Edina*, Klapka György Szakképző- és Szakiskola, Jászberény: Lakodalmi sütemények és torták a mai Magyarországon; *Rácz Mónika* – *Rácz Hajnalka*, Klapka György Szakképző- és Szakiskola, Jászberény: Cigány hagyományok a családban; *Sántha Manuella* és *Vincze Kamilla*, Karcagi Nagykun Református Általános Iskola (felkészítő tanár: Takácsné Csikós Anikó), Karcag: A

család nótakincse; *Somogyi Brigitta*, Ványai Ambrus Gimnázium Informatikai és Közlekedésgépészeti Szakközépiskola, Túrkeve: *Katonaélet*; *Suba Timea*, József Attila Gimnázium, Szakközépiskola és AMI (felkészítő tanár: Tuzáné Mák Zsuzsanna), Ózd: Borászokodás családomban régen és most; *Szabó Csilla*, Vásárhelyi Pál Közgazdasági Szakközépiskola Honismereti Szakköre (vezető tanár: dr. Dienes Erzsébet), Szolnok: Az Andrási-Herceg-Szabó-Vetési családok múltbeli emlékei; *Szabó Péter*, Humán Intézet Magángimnázium Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Kollégium, Szolnok: *Katonaélet*; *Takács Anett*, Kazinczy Ferenc Gimnázium (felkészítő tanár: Rábelné Kutasi Zsuzsanna), Győr: Régi rábapatonai mesterségek: Kosárfonás, seprűkészítés, pepi és szatyor kötés; *Thurner Szabina*, József Attila Gimnázium, Szakközépiskola és AMI (felkészítő tanár: Tuzáné Mák Zsuzsanna), Ózd: Az '50-es évek egy nyírségi faluban; *Varga Bettina*, Veres Péter Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium (felkészítő tanár: Szásziné Fekete Mária), Győr: „Első kincsünk: a mi Máriánk”; *Vörös Gábor*, Humán Intézet Magángimnázium Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Kollégium, Szolnok: A tószegi római katolikus templom; *Wind Judit Anna*, Pécs: Fürdőkultúra, népi rituális tisztálkodások.

Felhívás

Ady Endre halálának a 90. évfordulóján jelen felhívás aláírói, mint kezdeményezők, azzal a kérrrel fordulunk mindenkihez, itt, a Kárpát-medencében és a nagyvilágban, hogy segítsék elő Érmindszenten, Ady Endre szülőfalujában, egyszalakos szobor felállítását, amely egyik legnagyobb költőnk emlékét örökítené meg.

Ady Endre, meggyőződésünk szerint, nemcsak egyik legnagyobb költőnk, hanem olyan szellemi és erkölcsi tekintélyünk is, akinek eszméi: emberi hite és reménysége a jelenben is hatékonyan szolgálhatják nemzetünk fennmaradását és megerősödését.

Ady Endre érmindszenti szobrát olyan jelnek szeretnénk tekinteni, amely nemzeti összefogásunk és felemelkedésünk szellemi stratégiáját mutatja fel. Meggyőződésünk, hogy az idej eszterendő: a Magyar Nyelv éve kiváló alkalmat kínál magyarságunk öntudatra ébredésére, művészi értékeink és nemzeti kegyhelyeink gyarapítására, egyáltalán: a közös cselekvésre.

Adományait a nagyváradi székhelyű Pro Universitate Partium Alapítvány az alábbi számlán fogadja:

Fundația Pro Universitate Partium Unicredit – Țiriac Bank Oradea

IBAN RO17BACX0000003007246003 Cod fiscal: 12331679

SWIFT-Cod: BACXROBU

Jelige: Ady-szobor

A gyűjtéshez a Magyar Írószövetség is hozzájárul. A Magyar Írószövetség Arany János Alapítványa fogadja az adományokat a magyarországi intézményektől és magánszemélyektől. A támogatásokat az alábbi címre és bankszámlaszámra várjuk:

Arany János Alapítvány, 1062 Budapest, Bajza u. 18.

Bankszámlaszám: Kereskedelmi és Hitelbank 10201006-50018291-00000000

Nagyvárad–Budapest, 2009. január 27-én, Ady Endre halálának 90. évfordulóján

Tőkés László királyhágómelléki református püspök, európa parlamenti képviselő – *Vasy Géza* irodalomtörténész, a Magyar Írószövetség elnöke – *Pomogáts Béla* irodalomtörténész, az Anyanyelvi Konferencia elnöke – *Székelyhidi Agoston* író, kritikus, az Erdélyi Szövetség elnöke – *Kiss Sándor*, az Academia Humana Alapítvány elnöke – *Dr. Ködöböcz Gábor* irodalomtörténész, az Agria főszerkesztője – *Pintér István*, a Pro Universitate Partium Alapítvány ügyvezető igazgatója – *Barabás Zoltán* költő, a Partiumi Magyar Művelődési Céh igazgatója – *Mezey Katalin* költő, a Széphalom Könyvműhely igazgatója – *Oláh János* költő, a Magyar Napló főszerkesztője

KÖZHASZNÚ BESZÁMOLÓ

a Honismereti Szövetség 2008. évi tevékenységéről

Honismereti Szövetségünk Küldöttgyűlése a 2008. február 28-i ülésén megvitatta az Elnökség és a Felügyelő Bizottság 2007. évről szóló beszámolóját és a pénzügyi elszámolást. Az Elnökség és a tagszervezetek javaslatai alapján megfogalmazta ajánlásait a 2008. évre, amelynek alapján az Elnökség meghatározta éves tennivalóit. Ennek megfelelően az alábbiakat végeztük:

SZERVEZETI ÉLETÜNK:

- a Szövetség **Küldöttgyűlése** egy alkalommal ülésezett, amelyen megvitatta és elfogadta a 2007. évről szóló közhasznú beszámolót és pénzügyi elszámolást, a 2008. évre szóló feladat és költségtervet, valamint a Felügyelő Bizottság jelentését;

- az **Elnökség** a feladattervnek megfelelően négy alkalommal ülésezett (március 6, április 29, október 14 és december 9), az elnöki meghívóban jelzett napirendi pontok szerint. Az üléseken megbeszéltük az országos és helyi szinten elvégzendő időszzerű tennivalókat, előkészítettük, szakmai javaslatokkal segítettük a rendezvényeket. Áttekintettük a két ülés között végzett munkát, az Elnökség tagjai tájékoztatást adtak a megyéjükben történt eseményekről, rendezvényekről. Az elnökségi ülésekről emlékeztető készült, amelyet az Elnökség tagjai megkaptak.

- A **Felügyelő Bizottság** januári ülésén áttekintette a 2007. évi rendezvényeket és a pénzgazdálkodást, amelyről tájékoztatták a Küldöttgyűlést. A Bizottság tagjai rendszeres résztvevői voltak az elnökségi üléseknek és az országos rendezvényeknek, így észrevételeik tapasztalataikon alapultak.

- a **Honismeret folyóirat Szerkesztő Bizottsága** hat alkalommal ülésezett a következő szám anyagának összeállítására. Megvitattuk a közlésre szánt írásokat, a Honismereti Akadémia és a „Reneszánsz és Mátvás” évforduló tematikus számát, az Évfordulónaptár alapján megterveztük a jeles évfordulóra emlékező írásokat és javaslatot tettünk a felkérendő szerzők személyére. Megszerkesztettük a konferenciák közlésre szánt anyagát, közzé tettük szervezeti életünk híreit.

- az Elnökség által felkért szakmai **ad hoc bizottságok** közreműködtek a rendezvények programjainak összeállításában, a témakörök kijelölésében, az előadók kiválasztásában, felkérésében.

- Megyei **tagszervezeteink** alapszabályuknak megfelelően hívták össze közgyűléseiket, elnökségi üléseiket, vállalkoztak országos, valamint regionális rendezvények közös szervezésére.

- **Szervezeti életünk működtetéséhez az Oktatási és Kulturális Minisztériumtól és a Nemzeti Civil Alaptól nyert működési pályázati támogatást** használtuk fel.

Országos rendezvényeink a feladattervnek megfelelően tagjaink továbbképzését, valamint a jeles évfordulókról való emlékeztést szolgálták:

- a **XXXVI. Országos Honismereti Akadémiára** június 29 és július 4-e között került sor a Zala Megyei Honismereti Egyesülettel és a TESZ Megyei Szervezetével közös szervezésben, 162 hazai és határon túli résztvevővel (tag és társzervezetek küldöttei, jelentkezői), de az előadások nyitottak voltak a helyi érdeklődők számára is. Referátumok és korreferátumok hangzottak el a „Reneszánsz és Mátvás király kora” témakörben – országos és helyi, illetve határon túli kutatók előadásában. A szekcióüléseken a küldöttek kicserélhették tapasztalataikat, kutatási eredményeiket a témakörben. A résztvevők a tartalmas szakmai program keretében – egész napos tanulmányúton – megismerkedhettek a megye tárgyi és szellemi kulturális értékeivel, reneszánsz kori emlékeivel; Rendezvényünket a *Nemzeti Kulturális Alap*, a *Szerencsejáték ZRT*, *Zala Megye Közgyűlése* és *Zalaegerszeg Város Önkormányzata* támogatta; Nagy segítséget jelentett a közgyűjtemények munkatársainak közreműködése előadóként, szervezőként, tanulmányút vezetőként.

- A **Határmenti és Határon Átívelő Kapcsolatok Országos Konferenciáját** május helyett szeptember 26–28-a között rendeztük meg a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Honismereti Egyesülettel közösen, Nyíregyházán. A 42 megyei küldött mellett a megyei egyesület tagjaival és érdeklődőkkel együtt mintegy nyolcvan résztvevővel tekintettük át a regionális konferenciák ajánlásait, a megye szomszédos területekkel való honismereti, közgyűjteményi, közművelődési kapcsolatát, foglalkoztunk meg a további tennivalókkal. A konferenciát a *Szülőföld Alap* jelentős támogatásával tudtuk megvalósítani.

- A **VII. Országos Iskola és Honismeret Konferencia** szervezője ezúttal a Komárom-Esztergom Megyei Honismereti Egyesület volt, a helyszín pedig megosztva Esztergom és Dorog városa, november 14-16-a között. A mintegy hetven résztvevő (köztük 42 megyei küldött) az *Önkormányzat és a honismeret* témakörében előadásokat hallgattak meg, majd szekcióüléseken gyakorlati tapasztalatokat is gyűjthettek a két város honismeretét patronáló önkormányzatainak sok jó példájából. A rendezvény létrejöttét a *Nemzeti Kulturális Alap Közművelődési Kollégiuma*, és a *két város önkormányzatának* természetbeni támogatása segítette.

Az ifjúságot mozgósító rendezvényünk

- a **XIII. Országos Ifjúsági Honismereti Akadémia** volt, amelyet a Baranya Honismereti Egyesülettel közösen szervezetünk Pécsen, október 26–29-e között, 75 fő részvételével, ebből 55 volt a hazai és határon túli diák. Az előző évi javaslat alapján a diákok is a *reneszánsz és Mátvás király korával foglalkoztak*. A felnőtt előadókat (a tervezett négyből végül is két fő) követően *harmincnégy* diák mutatta be dolgozatát, helyi kutatási eredményeikkel is

emléket állítva a nagy uralkodónak. A nagyszerű program megvalósítása a *Nemzeti Kulturális Alap* és a *Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány* támogatásával vált lehetővé.

• A „Reneszánsz és Mátyás király kora” évforduló alkalmából öt megyében szerveztek a megyei egyesületek *megyei vetélkedőit*, amelynek legeredményesebb kilenc csapata december 6-án országos döntőn mérte össze tudását. Díjazásukat az *Oktatási és Kulturális Minisztérium Közművelődési Főosztálya* és a *Magyar Nemzeti Múzeum* könyvajándékából tudtuk megoldani, mintegy 300 000 Ft értékben.

Szövetségünk folyóirata, a **HONISMERET** hat alkalommal jelent meg, számonként 1000 példányban (a 3., akadémiai tematikus szám 1200 pl-ban), 7-9 ív terjedelemben. Az előfizetők száma 596-ra csökkent, az eladott példányok száma számonként 50-60 db. volt. A rendezvények résztvevőinek a részvételi hozzájárulás részeként adtunk egy-egy példányt. A folyóirat a *Nemzeti Kulturális Alap* Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Kollégiumának jelentős támogatása nélkül nem jelenhetett volna meg. A 6., a reneszánszra és Mátyás királyra emlékező tematikus számot a *Balassi Intézet* támogatta jelentős összeggel. A lap terjesztéséhez az *Oktatási és Kulturális Minisztériumtól* nyert működési támogatásból használtunk fel nagyobb összeget.

Rendezvényeink szervezéséhez, pénzügyeinek könyveléséhez az *Oktatási és Kulturális Minisztériumtól*, és a *Nemzeti Civil Alaptól* nyert pályázati támogatást használtunk fel.

Honismereti Szövetségünk Honlapja rendszeres frissítéssel működik, programterveinket, meghívóinkat, szervezeti életünk híreit, a rendezvényekről készült részletes beszámolókat, a *Honismeret* folyóirat friss számának tartalomjegyzékét mindenki által elérhetővé tettük. A folyóirat számainak teljes anyagát csak a korábbi számok esetében helyeztük el a honlapon.

Magyar egyesületeink 2008-ban is nagyon sokrétű, tartalmas munkát végeztek. Az Elnökséggel közösen szervezett rendezvényeken kívül egyre többen szerveztek helyi konferenciákat, *Honismereti Napját*, évfordulós megemlékezéseket, több helyen a határokon átvélő kapcsolatok ápolására is felhasználva a programot. Az egyesületek tagjainak összetartását szolgálták a tanulmányutak, kirándulások. Néhány megyében hagyománya van az általános és középiskolás diákok részvételével szervezett megyei honismereti vetélkedőnek. A táborokat nem tudtuk ugyan támogatni, de a megyei egyesületek segítettek a szervezésben.

Az országos és megyei, helyi rendezvényeken sok száz diákkal és felnőttel kerültünk alkalmi – néha rendszeresé váló – kapcsolatba. Munkáját mindenki térítés nélkül, a mozgalom iránti elkötelezettséggel végezte. Eredményeink közösek, a munkában való részvételért mindenkinek köszönetet mondunk!

Budapest, 2009. február 25.

Bartha Éva
titkár

2008. évi eredménylevezetés

(Ft-ban)

(224/2000. (XII.16.) Korm. rendelet szerinti tagolásban)

A./ Közhasznú tevékenység bevétele		15.328.026,-
A./ 1. Pénzügyileg rendezett bevétel		15.328.026,-
1. Működési célú támogatás		283.641,-
SzJA 1%-a	177.141,-	
Magánszemélyek támogatása	156.500,-	
Elszámolási korrekció 2004. évről	50.000,-	
2. Pályázaton elnyert támogatás		11.100.000,-
Nemzeti Kult. Alapból	8.200.000,-	
ebből: Bácsország lap	1.600.000,-	
Alkotói támogatások	1.200.000,-	
2009. évi kifiz. miatt	- 100.000,-	
Oktatási és Kultur. Min.	1.500.000,-	
Szülőföld Alap	500.000,-	
Művész. és Szabmív. Alapítvány	100.000,-	
Balassi Intézet	300.000,-	
Szerencsejáték ZRt.	500.000,-	
3. Közhasznú tevékenység bevétele		3.842.844,-
Honismeret folyóirat értékesítés	1.138.444,-	
Rendezvényi bevételek		
XXXVI. Orsz. Honism. Akadémia	2.504.000,-	
XIII. Orsz. Ifj. Honism. Akadémia	50.400,-	
Határon átv. Kapcs. Konferencia	150.000,-	

4. Tagdíjbevétel	—	
5. Egyéb bevétel		101.541,-
Lekötött betétek kamata	96.712,-	
Bankkamat és egyéb	4.829,-	
<i>B./ Vállalkozási tevékenység bevétele</i>		—
E./ Közhasznú tevékenység ráfordítása és kiadása		15.652.186,-
E./ 1. Ráfordításként elszámolt kiadások		15.325.783,-
a/ Személyi jellegű ráfordítások	1.880.660,-	
– Honism. folyóirathoz kapcs.		
– megbízási díjak	720.600,-	
– kifizetések járulékai	132.459,-	
– Működéshez, rendezv. kapcs.		
– megbízási díjak	783.000,-	
– kifizetések járulékai	148.541,-	
Természetb. jutt. SzJA-ja és járulékai	7.000,-	
Reprezentáció (testületi összjöv.)	89.060,-	
b/ Anyagjellegű ráfordítások	222.836,-	
Nyomtatvány, irodaszer	17.031,-	
Rendezvények egyéb eszk.	205.805,-	
Tárgyi eszköz (kis értékű)	—	
c/ Anyagjellegű szolgáltatások	9.931.230,-	
Posta, telefon, fax, internet költségek	331.937,-	
Utazási, szállítási költségek	603.467,-	
Nyomdaköltség, fénymásolás	3.262.383,-	
Lapterjesztés költsége	475.783,-	
Rendezvények étkezési ktsg.	2.945.430,-	
Rendezvények szállás ktsg.	2.141.750,-	
Egyéb anyagjell. sz. ill. rendezv. ktsg.	170.480,-	
d/ Nem anyagjellegű szolgáltatás	580.057,-	
Kiadv. és honlap szerkesztés	30.000,-	
Bérleti díjak	14.400,-	
Bankköltség	96.609,-	
Számlás cikkír., előad., zsűri-díj	266.404,-	
Egyéb nem ag. jellegű szolgáltatás	172.644,-	
e/ Kulturális járulék	11.000,-	
f/ Rendezvény bonyolításra adott ktsg.	—	
Honismereti táborok	—	
g/ Közvetített támogatás	2.700.000,-	
Bácsország lap	1.600.000,-	
Alkotói támogatások	1.100.000,-	
E./3. Nem pénzbani ráfordítás		109.203,-
Tárgyi eszk. értécsökkenése	109.203,-	
E./4. Ráfordításként nem érvényesíthető kiadás		217.200,-
Tárgyi eszköz beszerzés	217.200,-	
F./ Vállalkozási tevékenység ráfordítása		—
<i>K./ Tárgyévi eredmény = Közhasznú tevékenység eredménye</i>		<i>– 106.960,-</i>
(A./1. – (E./1. + E./3.))		
1. Pénzügyileg realizált eredmény (A./1. – E./1. – E./4.)		– 214.957,-
2. Nem pénzban realizált eredmény (– E./3.)		– 109.203,-

Budapest, 2009. február 4.

Készítette: Gál Sándorné

2008. évben kapott támogatások
(a pénzbeli beérkezésük sorrendjében)
(ezer Ft-ban)

„A” táblázat

Könyv. hivatkozás	Felhasználási cél	Támogatás forrása	Összeg
1./ 02.14. B/ 7	Honismeret folyóirat	Balassi Intézet Nemzeti Évf. Titk.	300
2./ 02.15. B/ 8	Közhasznú tevék. ráford.	OKM Fejezeti Egyensúlyi tartalék	700
3./ 04.23.- B/25	Honismeret folyóirat	NKA Ism.terj. és Környezetkult. Koll.	1.500
4./ 05.28. B/37	XXXVI. OHA, XIII. Ifj. OHA	NKA Közművelődési Szakm. Koll.	1.900
5./ 06.13. B/49	XXXVI. OHA	Szerencsajáték ZRt.	500
6./ 06.18. B/50	XIII: Ifjúsági OHA	Művészeti és Szabadműv. Alapítvány	100
7./ 07.01. B/57	Honismeret folyóirat	NKA Ism.terj. és Környezetkult. Koll.	1.500
8./ 05.19- Pt/108 -07.08. -B/30-B/55	Honismeret folyóirat	Magánzemélyek	94
9./ 07.10. B/59	Határon átv. Kapcs. Konf.	Magánzemélyek	63
		Szülőföld Alap 2008.évi előirányzat	500
10./ 10.18. B/ 80	Iskola és Honismereti Konf.	NKA Közművelődési és Szakm. Koll.	600
11./ 10.29. B/82	Közhasznú tevék ráford.	APEH Szja 1%-a	164
12./ 11.24. B/89	Közhasznú tevék. ráford.	APEH Szja 1%-a	13
13./ 11.28. B/91	Közhasznú tevék. ráford.	OKM XX. fejez. Nonprof.szerv.támog.	700
14./ 12.19. B/96	Reneszánsz vetélkedő	OKM Területi Műv. Intézm. Egyesület	100
15./ 11.25. Pt/177	Veszprémi Egyesület 2004. évi téves utalása miatti korrekció		- 50
Összesen:			8.684
Pénzügyi bonyolítóként közvetített támogatások			
16./ 05.26. B/ 36	Vajdasági Honism.Társ. (Bácsország lapra)	NKA Közművelődési és Szakm. Koll.	1.600
17./ 08.22. B/ 66	Alkotói támogatás Halász Péternek	NKA Ism.terj. és Környezetkult. Koll.	600
18./ 08.22. B/ 66	Alkotói támogatás Dr. Kováts Dánielnek	NKA Ism.terj. és Környezetkult. Koll. Szerződés szerint 2009-ben fizethető	600 - 100
Összesen:			2.700
Összesen:			11.384

Budapest, 2009. február 4.

Készítette: Gál Sándorné